

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์
และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร

THE STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN PET ATTACHMENT, EMOTIONAL
QUOTIENT AND EMPATHY AMONG JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS:
CASE STUDY IN SECONDARY SCHOOL IN BANGKOK

วันวิสาข์ เอกจริยกร (Wanwisa Ekjariyakorn)*

ผกาวรรณ นันทะเสน (Pakawan Nantasen)**

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เพื่อศึกษา 1) ระดับความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง ความฉลาดทางอารมณ์ และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 2) ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงกับความฉลาดทางอารมณ์ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 4) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 250 คน โดยเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล แบบวัดความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ และแบบวัดการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า 1) นักเรียนมีระดับความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงค่อนข้างสูง ($\bar{x} = 2.61$, $SD = 0.76$) มีระดับความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมค่อนข้างสูง ($\bar{x} = 2.75$, $SD = 0.30$) และมีระดับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยรวมค่อนข้างสูง ($\bar{x} = 3.68$, $SD = 0.74$) 2) ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ ($r = .174$) 3) ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($r = .315$) 4) ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($r = .539$)

คำสำคัญ : ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง, ความฉลาดทางอารมณ์, การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

*นักศึกษานิพนธ์โท สาขาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อีเมล: 6514671034@ru.ac.th

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อีเมล: pakawan.n@ru.ac.th

Abstract

The purpose of this research are study 1) The level of Pet attachment, Emotional quotient, and Empathy 2) The relationship between Pet attachment and Emotional quotient 3) The relationship between Pet attachment and Empathy among junior high school students who enrolled in a secondary school in Bangkok 4) The relationship between Emotional quotient and Empathy. The sample consisted of 250 students selected through stratified random sampling. The research instruments included General information questionnaire, Pet attachment scale, Emotional quotient scale, and Empathy scale. Data were analyzed using statistics including percentage mean standard deviation and Pearson's correlation coefficient. The research findings revealed that: 1) The Pet attachment level was relatively high ($\bar{x} = 2.61$, $SD = 0.76$), the overall level of Emotional quotient was relatively high ($\bar{x} = 2.75$, $SD = 0.30$), and the overall level of Empathy was relatively high ($\bar{x} = 3.68$, $SD = 0.74$); 2) There was a significant positive correlation between overall level of pet attachment and emotional quotient ($r = .174$, $p < .01$) 3) The relationship between pet attachment and overall empathy was statistically significant positive correlation ($r = .315$, $p < .01$) 4) Overall emotional quotient was positively and significantly correlated with the overall empathy ($r = .539$, $p < .01$)

Keywords: Pet attachment, Emotional quotient, Empathy

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์มีแนวโน้มลดลง ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน ทฤษฎีความผูกพัน (Attachment Theory) ชี้ว่า เด็กที่ได้รับการตอบสนองทางอารมณ์จากผู้ดูแลอย่างสม่ำเสมอจะสามารถพัฒนาแบบจำลองภายในที่ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งรวมถึงความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงที่มีบทบาทเป็นสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น โดยงานวิจัยชี้ว่าการเลี้ยงสัตว์ช่วยลดความเครียด เพิ่มความสุข และส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ (Angela et al., 2020; Bao & Schreer, 2016) โดยเฉพาะในเด็กและวัยรุ่น ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงยังสัมพันธ์กับระดับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ซึ่งช่วยพัฒนาความเมตตา ความรับผิดชอบ และทักษะสื่อสารที่ไม่ใช้คำพูด (Daly & Morton, 2009; Serpell, 2004)

ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ ควบคุม และแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข (Goleman, 1995; Cooper & Sawaf, 1997) โดยบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะสามารถจัดการอารมณ์ สร้างแรงจูงใจ และมีความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งช่วยให้ปรับตัวในชีวิตได้ดี (กรมสุขภาพจิต, 2550) สำหรับบริบทของกรุงเทพมหานครที่

มีการแข่งขันสูง นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นต้องเผชิญแรงกดดันในหลายด้าน การส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์และการเห็นอกเห็นใจผ่านปัจจัยภายนอก เช่น ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็กให้เติบโตอย่างสมดุลทั้งด้านอารมณ์และสังคม

จากปัญหาและตัวอย่างงานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อใช้ผลลัพธ์ในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกและคุณภาพชีวิตของเยาวชนอย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง ความฉลาดทางอารมณ์ และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันในทางบวก
2. ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันในทางบวก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันในทางบวก

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง (Pet Attachment) แนวคิดความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงมีจุดเริ่มจากทฤษฎีความผูกพันของ Bowlby (1969) ที่กล่าวถึงพันธะอารมณ์ระหว่างเด็กกับผู้ดูแลหลักซึ่งสามารถขยายมาสู่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์เลี้ยงได้ในเวลาต่อมา งานวิจัยของ Kurdek (2008), Zilcha-Mano et al. (2011) และ Sable (2013) สนับสนุนว่า สัตว์เลี้ยงทำหน้าที่เป็นแหล่งความรู้สึกปลอดภัยทางจิตใจ และที่

ฟังทางอารมณ์ได้เหมือนกับบุคคลอื่นเป็นที่รัก นอกจากนี่ยังงานวิจัยในไทย เช่น จุลมณฑล (2562) ก็พบว่า ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงสามารถลดความเหงา และเพิ่มการสนับสนุนทางอารมณ์ในกลุ่มวัยรุ่นได้

2. ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional quotient: EQ หรือ Emotional Intelligence: EI) Goleman (1995) อธิบายว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึงความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ และการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม ซึ่งความฉลาดทางอารมณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคม โดยผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงมักมีทักษะในการเข้าใจผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ดี และจัดการกับความขัดแย้งได้ดี

3. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจและแบ่งปันความรู้สึกกับผู้อื่นทั้งในเชิงอารมณ์และสังคม ตามแนวคิดของ Goleman (1998) และ Davis (1983) อธิบายว่า ความเห็นอกเห็นใจประกอบด้วย 2 มิติ คือ การเข้าใจมุมมองของผู้อื่น (cognitive empathy) และ การรับรู้และตอบสนองทางอารมณ์ร่วม (affective empathy)

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีสัตว์เลี้ยง ได้แก่ สุนัข แมว กระต่าย กระรอก หนู ชูการ์โกลเดอร์ และชินซิลล่า รวมจำนวนทั้งสิ้น 378 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 250 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยพิจารณาจากระดับชั้นและประเภทสัตว์เลี้ยงตามตารางของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้แบบวัดออนไลน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามส่วนบุคคล ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับชั้นที่ศึกษา ชนิดของสัตว์เลี้ยง ระยะเวลาในการเลี้ยงสัตว์ ระยะเวลาเฉลี่ยต่อวันในการใช้ร่วมกับสัตว์เลี้ยง รูปแบบการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง และการทำกิจกรรมร่วมกับสัตว์เลี้ยง

ตอนที่ 2 แบบประเมินระดับความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง โดยผู้วิจัยพัฒนาข้อคำถามมาจากแบบประเมิน Companion Animal Bonding Scale (Poresky et al., 1987) ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยผู้วิจัยพัฒนาข้อคำถามมาจากแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น อายุ 12-17 ปี ของกรมสุขภาพจิต (2563) ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 36 ข้อ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเป็นคนดี ด้านเป็นคนเก่ง และด้านมีความสุข ซึ่งแบบประเมินนี้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบประเมินการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยผู้วิจัยพัฒนาข้อคำถามมาจากทฤษฎีแบบประเมินการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของ Goleman (1998) จำนวน 30 ข้อ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าใจผู้อื่น ด้านการมีจิตใจไปบริการช่วยเหลือ ด้านการรู้จักส่งเสริมผู้อื่น ด้านการรู้จักให้ออกาสผู้อื่น และด้านการตระหนักถึงความคิดของกลุ่ม ซึ่งแบบประเมินนี้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) โดยนำเครื่องมือส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบประเด็นและสาระสำคัญที่ทำการวิจัย โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งถือว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จึงสามารถนำไปใช้ได้

การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยกำหนดค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 ขึ้นไป ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่า แบบประเมินความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .83 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 และแบบประเมินการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ จำนวน 250 ฉบับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และสถิติเชิงอนุมาน ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามเพศ ระดับชั้นที่ศึกษา ชนิดของสัตว์เลี้ยง ระยะเวลาในการเลี้ยง และรูปแบบการเลี้ยง (n = 250)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	108	43.20
หญิง	130	52.00
LGBTQ+	12	4.80

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับชั้นที่ศึกษา		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	18	7.20
มัธยมศึกษาปีที่ 2	73	29.20
มัธยมศึกษาปีที่ 3	159	63.60
ชนิดของสัตว์เลี้ยง		
แมว	140	56.00
สุนัข	82	32.80
กระต่าย	11	4.40
หนู	10	4.00
กระรอก	3	1.20
ซูการ์โกลเดอร์	3	1.20
ชินซิลล่า	1	0.40
ระยะเวลาในการเลี้ยง		
น้อยกว่า 6 เดือน	60	24.00
6 เดือน – 1 ปี	49	19.60
1 ปี – 5 ปี	81	32.40
มากกว่า 5 ปี	49	19.60
รูปแบบการเลี้ยง		
เลี้ยงด้วยตนเอง	38	15.20
เลี้ยงร่วมกับผู้ปกครอง ไม่ได้เลี้ยงด้วยตนเอง	180	72.00
เลี้ยงด้วยตนเอง	32	12.80

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 52.00) เพศชาย (ร้อยละ 43.20) และ LGBTQ+ (ร้อยละ 4.80) เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากที่สุด (ร้อยละ 63.60) รองลงมา เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ร้อยละ 29.20) และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ร้อยละ 7.20) โดยเลี้ยงแมวมากที่สุด (ร้อยละ 56.00) รองลงมาเป็นสุนัข (ร้อยละ 32.80) กระต่าย (ร้อยละ 4.40) หนู (ร้อยละ 4.00) กระรอก (ร้อยละ 1.20) ซูการ์โกลเดอร์ (ร้อยละ 1.20) และชินซิลล่า (ร้อยละ 0.40) ตามลำดับ ซึ่งเลี้ยงสัตว์มานาน้อยกว่า 6 เดือน (ร้อยละ 24.00) เลี้ยงนาน 6 เดือน – 1 ปี (ร้อยละ 19.60) เลี้ยงนาน 1 ปี – 5 ปี (ร้อยละ 32.40) และมากกว่า 5 ปี (ร้อยละ 19.60) ทั้งนี้เลี้ยงร่วมกับผู้ปกครองมากที่สุด (ร้อยละ 72.00) รองลงมาเป็นเลี้ยงด้วยตนเอง (ร้อยละ 15.20) และไม่ได้เลี้ยงด้วยตนเอง (ร้อยละ 12.80) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ระดับความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร (n = 250)

ตัวแปร	$\bar{x}$	SD	ระดับ
ระดับความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง	2.61	0.76	ค่อนข้างสูง
ความฉลาดทางอารมณ์			
ด้านเป็นคนดี	2.91	0.35	ค่อนข้างสูง
ด้านเป็นคนเก่ง	2.67	0.38	ค่อนข้างสูง
ด้านมีความสุข	2.67	0.39	ค่อนข้างสูง
ภาพรวม	2.75	0.30	ค่อนข้างสูง
การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น			
การเข้าใจผู้อื่น	3.67	0.79	ค่อนข้างสูง
การมีจิตใจให้บริการ	3.73	0.84	ค่อนข้างสูง
การรู้จักส่งเสริมผู้อื่น	3.78	0.85	ค่อนข้างสูง
การรู้จักให้ออกาสผู้อื่น	3.65	0.77	ค่อนข้างสูง
การตระหนักถึงความคิดเห็นของกลุ่ม	3.57	0.84	ค่อนข้างสูง
ภาพรวม	3.68	0.74	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงของนักเรียนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{x} = 2.61$, $SD = 0.76$) ระดับความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวมค่อนข้างสูง ($\bar{x} = 2.75$, $SD = 0.30$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเป็นคนดีในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{x} = 2.91$, $SD = 0.35$) ด้านเป็นคนเก่งในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{x} = 2.67$, $SD = 0.308$) และด้านมีความสุขในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{x} = 2.67$, $SD = 0.39$) และระดับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในภาพรวมค่อนข้างสูง ($\bar{x} = 3.68$, $SD = 0.74$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทุกด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับค่อนข้างสูง ได้แก่ ด้านการเข้าใจผู้อื่น ($\bar{x} = 3.67$, $SD = 0.79$) ด้านการมีจิตใจให้บริการ ($\bar{x} = 3.73$, $SD = 0.84$) ด้านการรู้จักส่งเสริมผู้อื่น ($\bar{x} = 3.78$, $SD = 0.85$) ด้านการรู้จักให้ออกาสผู้อื่น ($\bar{x} = 3.65$, $SD = 0.77$) และด้านการตระหนักถึงความคิดเห็นของกลุ่ม ($\bar{x} = 3.57$, $SD = 0.84$)

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงกับความฉลาดทางอารมณ์ และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ตัวแปร ที่ศึกษา	PA	EQ1	EQ2	EQ3	EQ (โดยรวม)	EM1	EM2	EM3	EM4	EM5	EM (โดยรวม)
PA	1	.200**	.194**	.029	.174**	.312**	.331**	.268**	.252**	.268**	.315**
EQ1		1	.505**	.245**	.715**	.500**	.490**	.524**	.508**	.496**	.555**
EQ2			1	.595**	.885**	.439**	.469**	.427**	.411**	.521**	.500**
EQ3				1	.785**	.215**	.251**	.178**	.200**	.270**	.246**
EQ (โดยรวม)					1	.477**	.502**	.466**	.462**	.535**	.539**
EM1						1	.814**	.793**	.736**	.788**	.909**
EM2							1	.827**	.751**	.761**	.917**
EM3								1	.815**	.767**	.927**
EM4									1	.744**	.889**
EM5										1	.896**
EM (โดยรวม)											1

** $p < .01$

จากตารางที่ 3 พบว่า ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง (PA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม (EQ โดยรวม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .174$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง (PA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านเป็นคนดี (EQ1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .200$) ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง (PA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านเป็นคนเก่ง (EQ2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .194$) ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง (PA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านมีความสุข (EQ3) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .029$) ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง (PA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยรวม (EM โดยรวม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .315$) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง (PA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้านการเข้าใจผู้อื่น (EM1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .312$) ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง (PA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้านการมีจิตใจใฝ่บริการ (EM2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .331$) ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง (PA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้านการรู้จักส่งเสริมผู้อื่น (EM3) อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .01 ($r = .268$) ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง (PA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้านการรู้จักให้ออกาสผู้อื่น (EM4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .252$) ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง (PA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้านการตระหนักถึงความคิดเห็นของกลุ่ม (EM5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .268$) ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม (EQ โดยรวม) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยรวม (EM โดยรวม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .539$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม (EQ โดยรวม) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้านการเข้าใจผู้อื่น (EM1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .477$) ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม (EQ โดยรวม) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้านการมีจิตใจใฝ่บริการ (EM2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .502$) ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม (EQ โดยรวม) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้านการรู้จักส่งเสริมผู้อื่น (EM3) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .466$) ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม (EQ โดยรวม) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้านการรู้จักให้ออกาสผู้อื่น (EM4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .462$) ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม (EQ โดยรวม) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้านการตระหนักถึงความคิดเห็นของกลุ่ม (EM5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .535$) การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยรวม (EM โดยรวม) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านเป็นคนดี (EQ1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .555$) การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยรวม (EM โดยรวม) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านเป็นคนเก่ง (EQ2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .500$) การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยรวม (EM โดยรวม) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านมีความสุข (EQ3) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .246$)

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร มีประเด็นสำคัญที่ควรอภิปราย ดังนี้

1. นักเรียนมีระดับความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งอาจเนื่องมาจากบริบทสังคมเมืองในปัจจุบัน โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครที่มีการแข่งขันสูงและครอบครัวมีขนาดเล็กลง นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจึงมักใช้เวลาว่างอยู่กับสัตว์เลี้ยงภายในบ้าน ประกอบกับข้อมูลส่วนบุคคลระบุว่านักเรียนส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์ร่วมกับผู้ปกครอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสัตว์เลี้ยงได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในครอบครัว ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้สึกปลอดภัย อบอุ่นใจ และสร้างพันธะทางอารมณ์ที่ลึกซึ้งกับสัตว์เลี้ยงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zilcha-Mano et al. (2011) และ Daly & Morton (2009) ที่เชื่อว่าสัตว์เลี้ยงมี

บทบาทในการสนับสนุนทางอารมณ์ และเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวกในวัยรุ่น โดยเฉพาะเมื่อเด็กดูแลสัตว์ด้วยตนเองจะเกิดความไว้วางใจ ปลอดภัย และเห็นคุณค่าในตนเอง

2. นักเรียนมีระดับความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ทั้งด้านเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข อันเป็นผลมาจากการได้รับความรักและแบบอย่างที่ดีจากครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Payne et al. (2016) และสอดคล้องกับผลการศึกษาล่าสุดของ Courtney et al. (2021) ว่ามนุษย์เรียนรู้พฤติกรรมจากแบบอย่าง และการเรียนการสอนในโรงเรียนที่เน้นทักษะอารมณ์และสังคม

3. นักเรียนมีระดับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านการรู้จักส่งเสริมผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนในวัยนี้ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมการเรียนรู้เชิงสังคมผ่านการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนในโรงเรียน และการได้รับการปลูกฝังจากสถาบันครอบครัวที่เน้นย้ำถึงการช่วยเหลือเกื้อกูล นอกจากนี้ การที่กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยง ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมทักษะการรับรู้และการตอบสนองต่อความต้องการของสิ่งมีชีวิตอื่นที่สื่อสารด้วยภาษาพูดไม่ได้ ทำให้นักเรียนซึมซับความอ่อนโยน การเอาใจใส่ และสามารถนำความเข้าใจความรู้สึกนี้ส่งผ่านไปสู่อุปนิสัยที่สัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมนุษย์ด้วยกันได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Eisenberg & Fabes (1998) ที่ชี้ว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผ่านการเป็นแบบอย่าง

4. ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ โดยเฉพาะด้านเป็นคนดี และเป็นคนเก่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Payne et al. (2016) ที่พบว่าเด็กที่มีความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงมีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นจากประสบการณ์ดูแลและปฏิสัมพันธ์เชิงอารมณ์

5. ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในทุกด้าน สนับสนุนแนวคิดของ Daly & Morton (2009), Gómez-Leal et al. (2021), Poresky (1989), และ Esposito et al. (2011) ที่ชี้ว่าความสัมพันธ์กับสัตว์เป็นแบบสองทางและสามารถส่งต่อการเข้าใจผู้อื่นไปสู่ความสัมพันธ์ทางสังคมได้

6. ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยเฉพาะในมิติด้านอารมณ์ เช่น emotional clarity และ emotional repair (Rey et al., 2019; Göncz, 2017; Wang et al., 2023) แสดงให้เห็นถึงกลไกที่เชื่อมโยงกันระหว่างการจัดการอารมณ์ตนเองและการเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรสนับสนุนให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์เลี้ยงอย่างมีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมทักษะทางอารมณ์และสังคม

2. โรงเรียนควรพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจอารมณ์ตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

3. ผู้ปกครองควรมีบทบาทในการปลูกฝังความรักและความรับผิดชอบต่อสัตว์เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างความผูกพันอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการทางอารมณ์ของบุตรหลาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษาความแตกต่างของความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงตามเพศ อายุ และประเภทของสัตว์เลี้ยง เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้ง

2. ควรวิจัยแบบผสมผสาน เช่น สัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพลึกซึ้งขึ้น

3. ควรศึกษาระยะยาว เพื่อติดตามผลกระทบของความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงต่อพฤติกรรมและการพัฒนาการของนักเรียน

4. ควรเปรียบเทียบกลุ่มที่มีสัตว์เลี้ยงกับกลุ่มที่ไม่มีสัตว์เลี้ยง เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

5. ควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียน เช่น การออกแบบหลักสูตรแนะแนวที่เน้นบทบาทของสัตว์เลี้ยงเป็นสื่อการเรียนรู้

6. ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่อาจมีความสัมพันธ์ เช่น ความเมตตาต่อตนเอง ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (resilience) และความฉลาดทางสังคม เพื่อเพิ่มมิติการพัฒนาเชิงองค์รวมของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2550). *อีคิว: ความฉลาดทางอารมณ์* (ฉบับปรับปรุง). สำนักพัฒนาสุขภาพจิต.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์วัยรุ่น* (อายุ 12-17 ปี) ฉบับปรับปรุงใหม่. สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- จุลมนทล, พ. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงและความเหงาในวัยรุ่นโดยมีการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์เป็นตัวแปรส่งผ่าน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- Angela, J. M., Brodie, C. S., & Montgomery, D. D. (2020). The effects of animal-assisted interventions on anxiety and depression. *Journal of Mental Health Counseling*, 42(1), 34–47. <https://doi.org/10.1176/ps.49.6.797>
- Bao, K. J., & Schreer, G. (2016). Pets and happiness: Examining the association between pet ownership and wellbeing. *Anthrozoös*, 29(2), 283–296. <https://doi.org/10.1080/08927936.2016.1152721>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. Basic Books.
- Cooper, R. K., & Sawaf, A. (1997). *Executive EQ: Emotional intelligence in leadership and organizations*. Grosset/Putnam.

- Courtney, A., Veenema, A. H., & Portnoy, G. A. (2021). The impact of human–animal interaction on resilience. *Frontiers in Psychology, 12*, Article 656636. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.656636>
- Daly, B., & Morton, L. L. (2009). Empathic differences in adults as a function of childhood and adult pet ownership and pet type. *Anthrozoös, 22*(4), 371–382. <https://doi.org/10.2752/089279309X12538695316383>
- Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology, 44*(1), 113–126. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.1.113>
- Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (1998). Prosocial development. In W. Damon (Ed.), *Handbook of child psychology* (5th ed., Vol. 3, pp. 701–778). Wiley.
- Esposito, L., McCune, S., Griffin, J. A., & Maholmes, V. (2011). Directions in human-animal interaction research: Child development, health, and therapeutic interventions. *Child Development Perspectives, 5*(3), 205–211. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2011.00175.x>
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.
- Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. Bantam Books.
- Gómez-Leal, R., Megías-Robles, A., Gutiérrez-Cobo, M. J., Cabello, R., & Fernández-Berrocal, P. (2021). Exploring the role of empathy as a dual mediator in the relationship between human–pet attachment and quality of life. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 18*(4), Article 1851. <https://doi.org/10.3390/ani13132220>
- Göncz, L. (2017). Teacher personality: A review of psychological research and guidelines for a more comprehensive theory in educational psychology. *Open Review of Educational Research, 4*(1), 75–95. <https://doi.org/10.1080/23265507.2017.1339572>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Kurdek, L. A. (2008). Pet dogs as attachment figures for adult owners. *Journal of Family Psychology, 22*(4), 439–446. <https://doi.org/10.1037/a0014979>

- Payne, E., Bennett, P. C., & McGreevy, P. D. (2016). Current perspectives on attachment and bonding in the dog-human dyad. *Psychology Research and Behavior Management*, 9, 71–79. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S74972>
- Poresky, R. H., Hendrix, C., Mosier, J. E., & Samuelson, M. L. (1987). The Companion Animal Bonding Scale: Internal reliability and construct validity. *Psychological Reports*, 60(3), 743–746. <https://doi.org/10.2466/pr0.1987.60.3.743>
- Poresky, R. H. (1989). The young children's empathy measure: Reliability, validity and factor structure. *Journal of Genetic Psychology*, 150(3), 355–365. <https://doi.org/10.1080/00221325.1989.9914600>
- Rey, L., Extremera, N., & Pena, M. (2019). Emotional competence relating to perceived stress and academic performance in adolescents: A meta-analytic review. *Educational Psychology*, 39(10), 1223–1243. <https://doi.org/10.7717/peerj.2087>
- Sable, P. (2013). The pet connection: An attachment perspective. *Clinical Social Work Journal*, 41, 93–99. <https://doi.org/10.1007/s10615-012-0405-2>
- Serpell, J. (2004). Factors influencing human attitudes to animals and their welfare. *Animal Welfare*, 13(S1), S145–S151. <https://doi.org/10.1017/S0962728600014500>
- Usán Supervía, P., Salavera Bordás, C., Quílez Robres, A., Lozano Blasco, R., & Latorre Cosculluela, C. (2023). Empathy, self-esteem and satisfaction with life in adolescent. *Children and Youth Services Review*, 144, Article 106755. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106755>
- Zilcha-Mano, S., Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2011). Pet in the therapy room: An attachment perspective on animal-assisted therapy. *Attachment & Human Development*, 13(6), 541–561. <https://doi.org/10.1080/14616734.2011.608987>